

Ключові адвокаційні повідомлення: Захист внутрішньо переміщених осіб, і осіб, що постраждали від конфлікту в Україні

Внутрішнє переміщення і довгострокові рішення

■ Вразливі ВПО обов'язково повинні мати доступ до тимчасового або соціального житла. Велика кількість ВПО подовжує жити в неналежних умовах, не маючи перспектив щодо альтернативного житла чи повернення додому в осяжному майбутньому. В умовах нинішнього тривалого переміщення уряд має забезпечити, щоб ВПО, які все ще проживають у колективних центрах чи інших тимчасових притулках у неналежних умовах, мали доступ до альтернативних житлових рішень. ВПО з інвалідністю та іншими особливими потребами мають першими отримати доступ до тимчасового та соціального житла. Можливим рішенням є розширення варіантів доступу до тимчасового та соціального житла шляхом проведення оцінки наявних житлових фондів та перерозподілу наявних приміщень для розміщення вразливих ВПО.

■ **Довгострокові житлові рішення допоможуть припинити переміщення.** Багато ВПО кажуть, що постійне житло є основним пріоритетом для їхньої інтеграції. У зв'язку з COVID-19, Кабінет Міністрів не виділяє кошти для фінансування програми доступного житла. Важливо, щоб варіанти доступного житла та фінансові інструменти (низька відсоткова ставка, лізинг, оренда з правом викупу тощо) були доступними для сприяння інтеграції. Такі програми мають бути забезпечені належним державним фінансуванням.

■ **Багато ВПО перемістилися протягом восьми років та хочуть знайти довгострокові рішення.** Міністерство з питань реінтеграції разом з міжнародними та неурядовими організаціями розробляє нову Стратегію довгострокових рішень для ВПО та План заходів до неї. Стратегія має відображати вісім критеріїв інтеграції, визначених у [Рамковій програмі Міжвідомчого постійного комітету з пошуку довгострокових рішень в інтересах ВПО](#) (наприклад, безпека, недискримінація, доступ до житла та засобів для існування, участь у суспільному житті і т.д.). Імплементация Стратегії та Плану заходів має прив'язуватися до чітких термінів виконання і вимірюватися конкретними індикаторами, а також до бюджетних ресурсів.

■ Реєстрація ВПО не має бути умовою для доступу до державних послуг і виплат. Наразі, мешканці невідконтрольних територій та Криму, які перемістилися, реєструються як ВПО для отримання фінансової допомоги ВПО. Довідка ВПО, яка раніше використовувалась для підтвердження нового місця реєстрації проживання, на практиці стала передумовою доступу до державних послуг та виплат, наприклад пенсій, документування, банківських, закладів освіти. Вимога надавати довідку ВПО у таких випадках є не виправданим розрізненням ВПО, що заважає їх подальшій інтеграції в приймаючій громаді.

Довідка ВПО має вимагатись тільки для отримання тих виплат, які напряму пов'язані з внутрішнім переміщенням. Доступ ВПО, що перебувають на КТ до всіх інших послуг і виплат не повинен вимагати

довідки ВПО і має бути доступним

для ВПО на таких самих підставах, що і для інших. ВПО повинні мати ті самі можливості в своїх приймаючих громадах, що і місцеві жителі, без будь яких додаткових умов.

Вплив збройного конфлікту на права

Всі громадяни України повинні мати рівний доступ до пенсій незалежно від реєстрації місця проживання або реєстрації як внутрішньо переміщеної особи (ВПО). Наразі, мешканці невідконтрольних територій (НКТ) повинні реєструватися як ВПО для того, щоб отримувати свої законні виплати. Це зобов'язує їх регулярно відвідувати контрольовану територію (КТ) для проходження процедури верифікації. Вимога проходження верифікації була призупинена під час карантину COVID 19, але буде відновлена через 30 днів після повного скасування обмежень.

Пенсії є набутим правом всіх громадян України і доступ до них не повинен бути зумовленим реєстрацією в якості ВПО. Люди, які роками сплачували внески до пенсійної системи, заслуговують на отримання своїх пенсій незалежно від місця проживання або реєстрації. Після зняття обмежень щодо подорожей, пов'язаних зі спалахом COVID-19, більшість пенсіонерів зможуть їздити на КТ, щоб отримувати свої пенсії через українські банки. Спростивши ці процедури, органи державної влади сприятимуть простішому та безпечнішому доступу літніх осіб до своїх пенсій після зняття обмежень щодо перетину лінії розмежування. Спрощення процедури отримання пенсій необхідне для забезпечення літнім людям доступу до їх пенсій, коли заборони перетинати лінію зіткнення будуть зняті. Спрощення процедури отримання пенсій тими особами, хто може перетинати лінію розмежування є необхідним для забезпечення людям похилого віку у доступі до їх пенсій, коли заборон щодо перетину лінії зіткнення будуть зняті. Необхідною також розробка механізму виплати пенсій особам, які не можуть перетнути лінію розмежування у зв'язку з обмеженою мобільністю.

■ **КПВВ мають сприяти безпечному та гідному перетину лінії розмежування.** Люди перетинають лінію розмежування, щоб відвідати родичів, піти до банків та на ринки, а також звернутися за державними послугами. До пандемії КПВВ працювали активно: у 2019 році приблизна щомісячна кількість перетинів дорівнювала 1,2 мільйонам через п'ять КПВВ на сході та додатково 223 тисячам через КПВВ на адміністративному кордоні з Кримом. Органи влади покращили умови на цих КПВВ в 2019 році. Зі спалахом COVID-19, виникла потреба у продовженні цього прогресу. Необхідним є вчинення подальших кроків щодо підтримки інфраструктури на КПВВ, забезпечення фізичної дистанції між подорожуючими, належних зон очікування, управління чергами, санітарних умов та надання невідкладної медичної допомоги. Враховуючи епідеміологічну ситуацію, органи влади можуть обмежувати рух через лінію розмежування; водночас, важливо забезпечити можливість перетину за гуманітарних підстав (таких як возз'єднання сімей, смерть близького родича або термінова необхідність у отриманні медичної допомоги). У разі встановлення таких вимог, як перебування на самоізоляції чи в обсервації, органи влади мають забезпечити, що їхнє дотримання носить практичний, а не надмірно обтяжливий характер відносно осіб з низьким рівнем доходу, старими моделями телефонів (на які не можна завантажити мобільний застосунок для відслідковування самоізоляції) та низькою обізнаністю у цифрових технологіях.

■ **Цивільні особи, які проживають поблизу лінії розмежування, заслуговують на захист.** Припинення вогню в кінці липня 2020 року зменшило ризики для життя та власності цивільного населення вздовж лінії розмежування. Тим не менш, випадки обстрілів продовжують становити ризик як для людей, так і для критичної цивільної інфраструктури, як-то водопостачання, електроенергія та системи обігріву. Міни та снаряди, що не розірвалися, становлять тривалу загрозу та можуть стати на заваді економічному відновленню. Військові користуються власністю цивільних осіб і у багатьох випадках ці цивільні мешканці не отримують документів на підтвердження того що їхня власність була реквізована для військових потреб. Для вирішення цих питань, критично важливим є розміщення військових позицій окремо від цивільних

об'єктів. До того ж, рекомендується

впроваджувати законодавство про гуманітарну протимінну діяльність, а також визначити правові підстави і поширювати інформацію про використання цивільної власності військовими. Ці положення мають включати компенсацію за використані військовими комунальні послуги та будь-які пошкодження власності, коли це є необхідним та пропорційним, як передбачено у Плані Заходів на 2021-2023 роки на виконання Національної Стратегії у сфері прав людини.

■ **Цивільні особи, які проживають поблизу лінії розмежування, потребують доступу до державних послуг.** Наразі багато громад, особливо розташованих у п'ятикілометровій зоні на лінії розмежування, не мають доступу до електроенергії, постачання води та пального, безпечного доступу до дорожнього сполучення та громадських автобусів. Постачальники надзвичайних послуг, як-то протипожежна бригада та машина швидкої допомоги, не можуть до них дістатися. Ці критично важливі державні послуги мають бути доступними для всіх громад.

■ **Цивільні особи мають отримати реституцію чи компенсацію за житло, пошкоджене чи зруйноване внаслідок конфлікту.** У 2019 році Кабінет Міністрів ухвалив постанову щодо виплати компенсації за житло. Вона застосовується до важливих, але порівняно вузьких обставин: надається компенсація за житло, що було зруйноване (не пошкоджене) на КТ, за умови, що власник/ця продовжує проживати в громаді, де знаходилося його (її) зруйноване житло. Реалізація цього механізму почалась наприкінці 2020 року, протягом якого компенсацію було надано у 74 справах, за першу половину 2021 року було 164 випадки надання компенсації. Очікуються, що у 2022 Уряд виділить значне фінансування програми компенсацій

Наразі у Комітеті з правової політики Верховної Ради опрацьовується комплексний законопроект № 5177 про реституцію або компенсацію рухомого та нерухомого майна, пошкодженого або знищеного під час бойових дій. Ця ініціатива може посилити захист прав постраждалих від конфлікту людей.

■ **Кабінет Міністрів має запровадити процедуру реєстрації народжень,** що відповідає потребам сімей, які проживають на НКТ та в Криму. Без свідоцтва про народження українського зразка діти, народжені на НКТ, перебувають під ризиком безгромадянства. Наразі, батьки можуть зареєструвати народження своєї дитини тільки в судовому порядку. Хоча суди і пріоритезують розгляд цих справ, процедура вимагає від батьків додаткових витрат та займає додатковий час через велику кількість кроків. До того ж, оскільки КПВВ були закриті протягом декількох місяців, батьки з НКТ не мали доступу до отримання свідоцтва про народження українського зразка.

На середину 2021 року щонайменше 68240 дітей, що проживають на НКТ не змогли отримати свідоцтва про народження в Україні. З березня 2020 року через обмеження, спричинені COVID-19 спостерігається різке зменшення виданих свідоцтв про народження у судовому порядку. Якщо цей процес не буде спрощено, після повного відкриття КПВВ буде велика кількість звернень. Це спричинить додаткове навантаження на судову систему. Впровадження цифрових можливостей для батьків, які проживають на НКТ та Криму могло покращити доступ до реєстрації народження. Однак це не виключає вимогу судового порядку. Крім того, такий порядок доступний тільки особам, які мають цифровий підпис, який можна отримати тільки на КТ.

CONTACTS

E-MAIL: UKRKI@UNHCR.ORG, TEL: +38 044 288-9710

LINKS

UNHCR Ukraine: www.unhcr.org.ua/en - Twitter: www.twitter.com/UNHCRUkraine

Facebook: www.facebook.com/UNHCRKyiv - Flickr: www.flickr.com/photos/unhcr_ukraine